

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Філологічний факультет

Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної

роботи

Наталія МИХАЛЬЧЕНКО

28 серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

ДІАЛЕКТОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

ступінь бакалавра

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література),

освітньо-професійна програма «Середня освіта (Українська мова і література)»

2024 – 2025 навчальний рік

Розробник: Каленюк Світлана Олександрівна, доцент кафедри української мови і літератури, кандидат філологічних наук, доцент _____ (Світлана КАЛЕНЮК)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри української мови і літератури

Протокол №1 від «26» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри (Лілія РУСКУЛІС)

«26» серпня 2024 р.

ВСТУП

Розвиток літературної мови завжди сконується традицією, графічною системою; натомість народні говори змінюються стихійно й природно. Через неодночасну й своєрідну зміну різних народних говорів у них або зберігаються давні мовні явища, або виявляються нові риси, які не проникли в літературну мову. Дані, здобуті саме з живого народного мовлення, мають велику вагу для наукових узагальнень.

Зараз, у час соціальних та політичних змін, у вік технічного прогресу, територіальні діалекти, що існували упродовж багатьох століть, все більше наближаються до літературної мови, змінюючи своє обличчя. Поступово втрачаються й ті діалектні особливості, що становлять цінність для мовознавства, вивчення історії народу, матеріальної культури та інших наук. Тому діалектолог, подібно до археолога, повинен, знімаючи пізніші мовні нашарування, знаходити більш давні, вміти співвідносити їх із певними етапами історії народу, з часом їх зародження та розвитку.

Отже, систематизація й вивчення діалектної лексики та створення регіональних діалектних словників української мови та на їх базі загальномовного діалектного словника зумовлені усвідомленням значення ґрунтовного вивчення діалектної багатогранності української мови, необхідної для дослідження тенденцій і закономірностей розвитку та функціонування сучасної української народнорозмовної мови, бо народ є не лише її носієм, а й постійним творцем.

Вивчення діалектної лексики не можна обмежити принагідною фіксацією розрізнених лексичних та семантичних явищ. Як і будь-який інший рівень мовної системи, лексику народних говорів треба досліджувати як складне гетерогенне явище, яке можна пізнати тільки шляхом виявлення та усвідомлення його структурних зв'язків і відношень. Отже, перед збирачами діалектного матеріалу стоїть завдання забезпечити зіставність мовних фактів, і фіксацію семантичної структури та внутрішньої організації лексичних мікросистем говорів у їх просторовій проєкції на сучасному етапі розвитку народної мови.

Діалектологічна практика базується на знаннях, уміннях та навичках, засвоєних під час вивчення дисциплін циклу загальної та професійної підготовки: «Сучасна українська літературна мова в т. ч. Українська діалектологія», «Історія української мови (в т. ч. Старослов'янська мова, Історична граматики української мови, Історія української літературної мови)», «Стилістика української мови».

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Мета практики: поглиблення знань з української діалектології, формування навичок роботи в польових умовах – збирати й записувати діалектний матеріал; удосконалення спроможності аналізувати діалектне мовлення, оцінювати взаємовплив літературного мовлення й діалектного задля формування високої культури усного й писемного фахового мовлення.

Завдання практики:

- ознайомити студентів із живим говірковим мовленням;
- навчити їх збирати відповідні діалектні матеріали, систематизувати, класифікувати й лінгвістично інтерпретувати їх.

Під час практики студенти мають змогу наочно пересвідчитися в діалектній здиференційованості української мови, наявності в діалектній мові архаїчних та інноваційних мовних явищ, навчитися виявляти спільне й відмінне у фонетиці, лексиці й граматиці досліджуваної говірки та літературної мови, виявляти специфіку лексики досліджуваних говірок тощо. Це розширить і поглибить знання студентів із української діалектології. Сформовані під час практики вміння і навички слухати, цілеспрямовано підбирати й науково пояснювати ті чи ті явища діалектного мовлення стануть у нагоді майбутнім учителям української мови. Під час практики студенти розвивають вміння працювати з мовним матеріалом, комунікативні навички спілкування з людьми старшого віку, використовувати набуті знання з української діалектології, навчитися аналізувати діалектні особливості та порівнювати їх із літературною мовою, робити відповідні висновки.

Обов'язки студентів-практикантів.

1. Студент-практикант виконує всі види робіт, передбачені програмою діалектологічної практики відповідно до поставлених вимог.

2. У випадку невиконання вимог, що ставляться до практиканта, студент може бути відсторонений від проходження діалектологічної практики.

3. Студент відвідує консультації керівника діалектологічної практики.

4. Студент в останній день першого тижня діалектологічної практики подає індивідуально підібраний список інформаторів різного віку.

5. Відповідно до програми практики студент зобов'язаний своєчасно, протягом тижня після завершення практики, надати звітну документацію.

Права студентів-практикантів.

1. Студент-практикант має право з усіх питань, що виникають у процесі практики, звертатися до керівника практики, користуватися навчально-методичними посібниками, вносити пропозиції з удосконалення організації діалектологічної практики.

2. Студент має право на подовження терміну проходження діалектологічної практики за наявності поважних причин та відповідних документів, що їх підтверджують. Студент, який не перебував на практиці через хворобу чи інші поважні причини більше 50% відведеного часу, повинен подати до деканату відповідні документи протягом першого тижня після закінчення терміну практики. На підставі поданих документів та в межах графіку навчально-виховного процесу деканат визначає нові терміни проходження діалектологічної практики відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня. На час проходження практики цим студентам в разі необхідності дозволяється вільне відвідування навчальних занять.

Обов'язки керівника практики.

1. Забезпечує проведення всіх організаційних заходів: настановну конференцію, надання студентам-практикантам необхідних документів (питальник, методичні рекомендації та ін.), підсумкову конференцію.
2. Повідомляє про систему звітності з практики: подання письмового звіту, вигляду оформлення виконаного індивідуального завдання.
3. Контролює забезпечення нормальних умов праці й побуту студентів та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці та техніки безпеки.
4. Перевіряє звітну документацію, а також виставляє оцінку за практику.
5. Подає завідувачу кафедри письмовий звіт про проведення практики із зауваженнями й пропозиціями щодо покращення практики студентів.

ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

I. Інтегральна:

Здатність розв'язувати складні завдання й проблеми професійної, навчально-виховної, методичної, науково-дослідницької діяльності в галузі освіти, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань із теорії та історії української мови й літератури, англійської мови та методики їх викладання, готовність до упровадження освітніх інновацій.

II. Загальні:

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця в загальній системі знань про природу й суспільство та розвиток суспільства, техніки та технологій.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 7. Здатність проявляти повагу до української національної культури; з'ясовувати проблеми сучасної мовної та інформаційної політики.

ЗК 8. Здатність бути відповідальним, ініціативним; працювати в команді, розподіляти функції у виконанні спільної діяльності.

III. Фахові

ФК 4. Здатність вільно володіти нормами сучасної української літературної мови; застосовувати на практиці в різних комунікативних ситуаціях набуті теоретичні знання усного й писемного професійного мовлення з урахуванням змістового наповнення, соціально демографічних особливостей співрозмовника, специфіки ситуації спілкування та контексту; складати різні види загальних і професійних документів.

ФК 5. Здатність засвоїти комплекс лінгвістичних знань про мову як систему, що охоплює фонетику, лексику та фразеологію, граматику, стилістику тексту й культуру мовлення; оперувати лінгвістичними знаннями в професійній та науково-дослідницькій діяльності.

ФК 6. Здатність оволодівати сучасними знаннями про шляхи розвитку й становлення української літературної мови та особливості діалектної мови як її генетичного джерела; розпізнавати наріччя й говори української мови, визначати межі їх поширення на лінгвістичній карті; збирати, систематизувати та аналізувати діалектологічний матеріал, виділяти основні риси рідної говірки.

ФК 7. Здатність аналізувати закономірності розвитку й функціонування мови в її багатоаспектних зв'язках із людиною, суспільством, історією, культурою з урахуванням методів дослідження та опису мови.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

ПРН 4. Володіти українською мовою на належному рівні й уміти реагувати мовними засобами на соціокультурні запити.

ПРН 5. Оперувати базовими категоріями й поняттями мовознавства, літературознавства, методики навчання української мови і літератури; використовувати їх у процесі проектування й організації освітнього процесу в ЗЗСО.

ПРН 6. Визначати, до якого з говорів української мови належить певний текст за фонетичними, лексичними та граматичними особливостями; на слух визначати, носієм якого з говорів української мови є мовець на основі аналізу його мовлення.

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Етапи практики:

Початковий Настановча конференція. Загальне ознайомлення з лабораторією діалектологічних досліджень при кафедрі української мови і літератури Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського, а також Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Основний Робота з фонотекою, текстотекою й картотекою лабораторії.

Програма-питальник на вибір студента.

ПРОГРАМА-ПИТАЛЬНИК № 1 – див. Шеремета Н. П., Коваленко Н. Д. Навчальна практика з діалектології: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2003. 84 с.

ПРОГРАМА-ПИТАЛЬНИК № 2 – див. Шеремета Н. П., Коваленко Н. Д. Практикум з проведення діалектологічних досліджень: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2013. С. 133–151.

ПРОГРАМА-ПИТАЛЬНИК № 3 – див. Коваленко Н. Д., Щегельський В. В. Фольклорно-діалектологічна практика: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О. А., 2015. 144 с.

Пропоновані програми-питальники для збирання діалектних матеріалів допоможуть збирачеві зорієнтуватися в різномірних мовних явищах, отримати конкретні відповіді на поставлені питання, що своєю чергою забезпечить зіставність зібраних матеріалів.

Методичні вказівки зосереджують увагу збирачів на семантичній структурі наявних запасів місцевої лексики. І хоч як важко досягати повноти й вичерпності у виконанні цього завдання, проте робиться спроба охопити діалектну лексику різних тематичних груп.

До збирання матеріалів для регіональних та загальномовних словників та атласів широко залучаються студенти-філологи, які оволоділи курсом української діалектології та набувають досвіду самостійного дослідження народної мови на діалектологічній практиці.

Під час практики студенти спостерігають інтенсивні процеси міжмовної та міждіалектної взаємодії; переконуються, що діалектне мовлення перебуває у постійному русі, змінах, взаємопроникненні, взаємодії різних рівнів усередині системи та між сусідніми системами; простежують наслідки впливу української літературної мови на говори. Дуже важливим, першорядним фактором сучасного діалектного мовлення є сильна взаємодія говіркового мовлення з українським літературним. Перед практикантами постане процес архаїзації і поступового зникнення значного шару лексики у зв'язку з динамікою матеріальної та духовної культури носіїв мови, що диктується сучасним способом життя: ростом освіти населення, культури села, міграції; при цьому спостерігатиметься і зворотний процес значного оновлення й поповнення лексики говорів. Тому

студенти-філологи, записувачі народної мови, повинні виявити й зафіксувати всю повноту значення слова, вживаного у говірці, віддзеркалити ті фонетичні, морфологічні, семантичні варіанти, в яких певне слово функціює в досліджуваному ареалі. Для цього необхідно записувати не окремі слова, а порівняно ширші контексти. Студент повинен створити умови для монологічного мовлення інформаторів, спонукати їх до тлумачення лексем, повертатися до тієї ж лексеми декілька разів у ході бесіди, фіксуючи різноманітні відтінки значень слова.

Заповнення програми розкриває внутрішні зв'язки в межах тематичних мікрогруп лексики, дає вдячний матеріал для типології внутрішньої організації цих мікрогруп. Тому дуже важливо дотримуватися всіх вимог до записування діалектного матеріалу.

1. Дати відповіді на всі пункти програми, а неможливість відповісти на окремі з них (відсутність реалії, поняття) необхідно чітко аргументувати. При цьому необхідно зазначити, яка реалія перебрала на себе функції зниклої, подати схематичний малюнок нової реалії.

2. Діалектний матеріал послідовно записувати фонетичною транскрипцією в польових умовах або робити магнітофонні записи з подальшим їх транскрибуванням.

3. Інформаторами повинні бути люди старшого та середнього покоління, типові представники досліджуваної говірки, які мають мовне чуття й не мають мовленнєвих вад, а також вони повинні бути добре обізнаними з тими галузями матеріальної та духовної культури, що будуть у полі зору записувача.

4. У ході відповідей необхідно нотувати різні відомості про вживання тієї чи тієї назви-відповіді, зокрема, що цю назву знають і вживають переважно представники старшого покоління, що виходить чи майже вийшла з ужитку; відомості про час появи чи зникнення слова або час зміни значення слова тощо.

5. У відповідях наводити всі паралельні лексеми, їх поширення та відмінності семантики. Вказати, чи паралельні назви є повноправними синонімами, чи якась лексема має обмежене функціональне навантаження (лише у розповідях про минуле, лише у фольклорі чи фразеологізмах).

6. Варто у процесі відповідей, особливо, коли йдеться про якісь специфічні та рідковживані назви, подавати записаний транскрипцією контекст (речення), який би ілюстрував уживання цих слів.

7. Важливого значення набувають схематичні малюнки, фотографії реалій, відповідно прокоментовані записувачем, особливо під час відповідей на питання, що стосуються предметів матеріальної культури, які виходять з ужитку (знаряддя праці, інструменти, пристрої і т. ін.).

8. При назвах-відповідях, які самі по собі однозначно вказують на граматичний рід (типу *путь, тюль, жолудь*) чи на якусь іншу граматичну ознаку, треба подавати відомості й про відповідну граматичну характеристику.

9. Необхідно фіксувати докладні відомості про стилістично марковані назви-відповіді (*згрубіле, зневажливе, лайливе, дитяче, сороміцьке та інше слово*).

10. Записаний матеріал треба перевірити відповідями трьох-чотирьох інформаторів; виявлені при зіставленні відповідей розходження потрібно з'ясувати додатковою перевіркою. Лише після остаточної перевірки розбіжність у відповідях кваліфікується як наявність синонімії або помилка одного з інформаторів.

11. Не варто приводити відповіді інформаторів у відповідність із репрезентантами, наведеними у програмі. Відповіді опитуваних можуть і повинні виходити за межі вказаного реєстру слів; фіксація цих «відхилень» і становить особливу цінність.

До оформлення матеріалів входять:

- а) відповіді інформатора на питання програми з коментарями записувача;
- б) зв'язний текст зразків мовлення місцевої говірки;
- в) паспортизація матеріалу, тобто вказується прізвище, ім'я, по батькові інформаторів, їх рік народження, освіта, національність, місце роботи, тут же аналогічні дані записувача;
- г) коротка довідка про досліджуваний населений пункт, яка охоплює історію заселення (коли й ким заснований населений пункт, звідки пішли перші поселенці, давня назва села, давні прізвиська його жителів, етнічний склад та орієнтовна чисельність населення, основні види господарської діяльності);
- г) мовне та етнічне оточення села (назви найближчих сусідніх сіл і відстані до них, їх етнічний склад);
- д) відстань до найближчого міста, залізничної станції.

Вивчення лексики за пропонованою програмою дасть змогу зробити більш детальний аналіз сучасного стану живого діалектного мовлення, класифікувати територіально, бачити інтерференцію між спорідненими діалектами, оцінити вплив літературного мовлення на діалектне, з'ясувати характер міждіалектних контактів, відмежувати загальномовне, інтердіалектне від вузьколокального.

Пропонована тематика діалектних текстів

1. Легенди про назви й походження населеного пункту, його частин, гір, річок, урочищ.
2. Індивідуальні, родинні (для усіх членів однієї родини) й регіональні (для мешканців усього села або його частини) прізвиська.
3. Українське весілля та його етапи (сватання, заручини, вінкоплетини, вінчання тощо).
4. Народження і хрещення дитини.
5. Похорон та поминання померлих.
6. Різдвяні свята.
7. Великодні свята.
8. Зелені свята.
9. Свято Івана Купала.
10. Про ворожіння.
11. Парубочі забави на свято Андрія.
12. Вечорниці.
13. Храмове свято в селі.
14. Свято обжинок.
15. Толока.
16. Будівництво хати. Освячення хати, входини.
17. Народні умільці.
18. Знахарство, зцілення.
19. Господарство і побут.
20. Меблі та хатний інтер'єр.
21. Одяг: буденний та святковий.
22. Посуд, кухонне начиння.
23. Їжа, напої.
24. Про сільськогосподарські культури та знаряддя обробітку.
25. Про ремесла: як робили домоткане полотно; як вичиняли шкіри і шили кожухи, кептарі; як робили вози, бочки, горщики, різні знаряддя праці, плели кошики й ін.
26. Як колись жили.
27. Спогади про життєві історії.

Підсумковий. Підсумкова конференція передбачає представлення звіту діалектологічної практики.

ФОРМИ Й МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Для забезпечення поточної перевірки проходження практики, з'ясовуємо, чи правильно підібрано інформаторів із різних вікових груп, адже зібрані матеріали повинні відображати динаміку мовних змін у системі говірки.

Кінцеве перевіряння діалектологічної практики передбачає захист звіту.

Підсумки практики підбиваються на заключній конференції (після представлення звітної документації, публічного захисту підсумків практики перед представниками кафедри.

Критерії оцінювання:

- 1) успішність виконання студентом завдань практики;
- 2) успішність виконання студентом доручень керівника практики;
- 3) активність, ініціативність студента у процесі виконання завдань практики;
- 4) систематичність та якість ведення щоденника практики;
- 5) повнота, логічність і стилістична досконалість звіту про проходження практики;
- 6) якість, коректність, теоретична грамотність і практична цінність наданих матеріалів;
- 7) змістовність, логічність, цілісність і лаконізм доповіді та відповідей на запитання на підсумковій конференції. Оцінку процесу проходження практики студентом виставляє керівник практики на основі поданої студентом звітної документації, виступу студента на звітній конференції.

Критерії оцінювання

«Відмінно» – відмінний рівень виконання завдань із, можливими, незначними недоліками.

«Добре» – достатньо високий рівень виконання завдань без суттєвих грубих помилок.

«Задовільно» – посередній рівень виконання завдань зі значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.

«Незадовільно» з можливістю повторного складання – незадовільний рівень подання завдань, із можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного виконання.

ВИМОГИ ДО ЗВІТУ

У кінці практики студенти повинні написати звіт філологічного змісту, присвячений району та населеним пунктам, у яких збирали діалектні матеріали. Характеристику конкретної говірки доцільно виконати за таким планом:

- 1) назвати, до якого наріччя та говору належить конкретна говірка;
- 2) відобразити географічне розташування села, його віддаленість від районного центру, місце населеного пункту на діалектологічній карті;
- 3) описати історію села, походження його назви, кількість жителів;
- 4) зібрати мікротопоніми села за поданим нижче питальником;
- 5) виявити фонетичні, морфологічні, синтаксичні особливості говірки;
- 6) зібрати лексику говірки за поданим нижче питальником;
- 7) навести дані про інформаторів (прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, місце народження, освіта, фах).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атлас української мови: В 3 т. К.: Наук. думка, 1984. Т. 1; 1988. Т. 2; 2001. Т.3.
2. Брилінський Д. Словник подільського говору. Хмельницький: РВВ, 1991. 92 с.
3. Бурячок А. А. Назви спорідненості і свояцтва в українській мові. К.: Вид-во АН УРСР, 1961. 150 с.
4. Вархол Н., Івченко А. Фразеологічний словник лемківських говірок Східної Словаччини. Братислава: Словацьке педагогічне вид-во. Відділ укр. літ-ри в Пряшеві, 1990. 160 с.
5. Воропай О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис. Мюнхен: Українське видавництво, 1966. Т. 2. Ч. 3-4. 447 с.
6. Галицько-руські народні приповідки / Зібрав, упорядкував і пояснив Іван Франко. Львів, 1901-1910. Т. 1-3.
7. Герман К. Атлас українських говірок Північної Буковини. В 2-х т. Т.І. Фонетика. Фонологія. Чернівці: Видавничча спілка «Час», 1995. 314с.; Т. 2. Словозміна, службові слова. Чернівці: «Прут», 1998. 215 с.
8. Горбач О. Арго українських школярів та студентів. *Наукові Записки Українського Вільного Університету. Філософічний факультет.* Ч. 8. Мюнхен, 1966. С. 3-55.
9. Горбач О. Південно-буковинська гуцульська говірка і діалектний словник с. Бродина, пов. Радівці (Румунія). *Укр. Вільний Ун-т, філософічний факультет. Укр. граматики,* Вип. 12 О. Горбач: Зібрані статті. Вип. VIII, Мюнхен 1997. С. 123-275.
10. Доленко М. Т. Фразеологічний словник Поділля. *Питання фразеології східнослов'янських мов.* К., 1972. С. 141-142.
11. Дорошенко С. І. Словник діалектної лексики Сумщини. *Праці Х Республіканської діалектологічної наради.* К.: Вид-во АН УРСР. 1959. С. 24-25.
12. Дзензелівський Й. О. Лінгвістичний атлас українських народних говорів Закарпатської обл. України (лексика). Ужгород: Вид-во Наук. тов. ім. Т. Г. Шевченка у Львові, 1993. Ч. III. 464 с.
13. Дзензелівський Й. О. Лінгвістичний атлас українських народних говорів Закарпатської області (Лексика): В 2 ч. Ужгород: Вид-во Ужгород. держ. ун-ту, 1958-1960. Ч. 1-2.
14. Етимологічний словник української мови: У 7 т. К.: Наукова думка. Т. 1, 1982. Т. 2, 1985. Т. 3, 1989.
15. Євтушок О. М. Атлас будівельної лексики Західного Полісся. Рівне: ДРВП, 1993. 133 с.
16. Корзонюк М. М. Матеріали до словника західноволинських говірок. *Українська діалектна лексика: зб. наук. праць.* К.: Наукова думка, 1987. С. 62-267.
17. Латга В. Атлас українських говорів Східної Словаччини. Братислава: Словацьке педагогічне видавництво, 1991. 555с.
18. Леснова В. В. Матеріали до словника говірок Східної Слобожанщини: Людина та її риси. Луганськ: «Шлях», 1999. 76 с.
19. Матеріали до словника буковинських говірок: Навчальний посібник за ред. В. А. Прокопенко та ін. Чернівці: Вид-во Чернівецького держ. у-ту, 1971-1979. Вип. 1-6.
20. Назарова Т. В. Лінгвістичний атлас Нижньої Прип'яті. К.: Наук. думка, 1985. 136 с.
21. Никончук М. В. Матеріали до Лексичного атласу української мови: Правобережне Полісся. К.: Наукова думка, 1978. 314 с.
22. Никончук М. В. Сільськогосподарська лексика Правобережного Полісся. К.: Наукова думка, 1985. 312 с.
23. Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок: У 2-х ч. К.: Наукова думка, 1984. Ч. 1-2.

24. Панцьо С. Матеріали до словника лемківських говірок (дієслівна лексика). Ч. 1. Тернопіль, 1997. 56 с.
25. Сабадош І. В. Атлас ботанічної лексики української мови. Ужгород, 1999. 103 с.
26. Свидницький А. П. Відьми, чарівниці й упирі, чи то ж примхи і примхливі оповідання люду українського. Роман. Оповідання. Нариси. К.: Наукова думка. 1985. С. 412–456.
27. Словник українських говірок Бузько-Інгульського межиріччя: Близько 20 000 діалектизмів / укл. Л. Спанатій. А. Супрун. М. Тимченко, В. Токар; за заг. ред. Л. Спанатій. Миколаїв: Іліон, 2018. 876 с.
28. Словарь української мови / За ред. Б. Д. Грінченка. К., 1907–1909. Т. 1–4.
29. Словник української мови: В 11-ти томах. К.: Наукова думка, 1970–1980.
30. Ужченко В. Д. Матеріали до фразеологічного словника східнослобожанських і степових говірок Донбасу. Луганськ, 1993. 112 с.
31. Українські приказки, прислів'я, і таке інше. Уклад М. Номис / Упоряд., приміт. та вступна ст. М. М. Пазяка. К.: Либідь, 1993. 768 с.
32. Фразеологічний словник української мови / Уклад. В. М. Білоноженко та ін. К.: Наукова думка, 1993. Кн. I. 530 с. Кн. II. 984 с.
33. Чабаненко В. А. Словник говірок Нижньої Наддніпряниці. Запоріжжя: [б. в.], 1992. Т. 1–4.
34. Чабаненко В. А. Фразеологічний словник говірок Нижньої Наддніпряниці. Запоріжжя: [б. в.], 2001. 201 с.
35. Юрченко О., Івченко А. Словник стійких народних порівнянь. Х.: Основа при ХДУ, 1993. 172 с.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Анісімова Л. Г. Назви верхнього одягу у поліських, волинських та подільських говірках. *Дослідження з української діалектології*. К., 1991. С. 126–138.
2. Аркушин Г. Л. Західнополіська діалектологія: навч. посіб. з регіональної діалектології для студентів спеціальності «Українська мова та література». Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 257 с.
3. Бабій Ф. Й. Назви головних уборів у говірках ровенського Полісся. *Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі*: тези. Житомир, 1983. С. 176–178.
4. Баденкова В. Народна фразеологія Миколаївщини (на матеріалі української медичної термінології). *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: Збірник наукових праць. Вип. 4. Українське і слов'янське мовознавство*. Міжнародна конференція на честь 80-річчя професора Йосипа Дзензелівського. Ужгород, 2001. С. 78–81.
5. Баденкова В. До етнічно-лінгвістичної характеристики Бузько-Інгульського ареалу. *Історія Півдня України від найдавніших часів до сучасності: проблеми національного, політичного, соціального, економічного, технічного, правового, релігійного та культурного розвитку*: зб. наук. пр.: в 3-х ч. Миколаїв-Одеса. Ч. 1. 1999. С. 144–149.
6. Баденкова В. Із спостережень над народними назвами хвороб Бузько-Інгульського ареалу. *Ономастика і апелятиви*: зб. наук. пр.; [за ред. В. О. Горпинича]. Дніпропетровськ: ДДУ, 2000. Вип. 10. С. 14–19.
7. Баденкова В. Із спостережень над народною медичною лексикою Миколаївщини. *Східнослов'янські мови в їх історичному розвитку*: зб. наук. пр., присвячених пам'яті проф. С. П. Самійленка: у II-х частинах. Запоріжжя, 1996. Ч. 2. С. 66–69.
8. Баденкова В. Лексика народної медицини Миколаївщини. *Дослідження з мовознавства*. Дніпропетровськ: Навчальна книга, 1998. Т. 4. С. 11–18.
9. Баденкова В. М. Лексика традиційної народної медицини в українських говірках Інгульсько-Бузького межиріччя: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова. Запоріжжя, 1999. 20 с.

10. Баденкова В. Мовознавчі нотатки з народної медицини Миколаївщини. *Суспільствознавчі науки та відродження нації: зб. наук. пр.*; [відп. ред. М. І. Дубина]. Луцьк, 1997. Кн. III. С. 9–11.
11. Баденкова В. Назви хліба в українських говірках Бузько-Інгульського ареалу. *Слов'янська писемність у контексті християнської культури: матеріали круглого столу до Дня слов'янської писемності та культури*; [за заг. ред. Н. В. Коч]. Миколаїв, МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2013. С. 15–23.
12. Баденкова В. Співвідношення народно-розмовної та літературної мови в медичній термінології говірок Миколаївщини. *Українська мова – державна мова України: статті та тези Всеукраїнської наукової конференції, 24–25 лютого 1998 р.* Дніпропетровськ: ДДУ, 1998. С. 96–99
13. Баценко К. С. Про назви деяких побутових реалій у говорах Хмельниччини. *Праці XII Республіканської діалектологічної наради*. К.: Наукова думка, 1971. С. 298–304.
14. Бевзенко С. П. Українська діалектологія. К.: Вища школа, 1980. 247 с.
15. Бережняк В. М. Гончарська лексика східнополіського діалекту: Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01/НАН України, Інститут української мови. К., 1996. 224 с.
16. Березовська Г. Г. Українська діалектологія: навч. посіб. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2015. 154 с.
17. Бичко З. М. Діалекти української мови. Етнографія України: навч. посіб. Львів: Світ, 1994. С. 159–168.
18. Бичко З. М. Діалектна лексика Опілля. Львів: Фенікс, 1997. 136 с.
19. Бичко З. М. Перспективи взаємостосунків української літературної мови та діалектів. *Лінгвістика: зб. наук. праць*. Луганськ: Альма матер. 2003. Вип. I. С. 89–93.
20. Бігусяк М. З лексики родильного обряду у гуцульських говірках. *Український діалектологічний збірник: Книга 3. Пам'яті Тетяни Назарової / Упоряд., ред., передм. П. Ю. Гриценка К.: Довіра, 1997. С. 293–301.*
21. Бігусяк М. В. Весільна лексика говірок гуцульсько-буковинського порубіжжя. *Українська мова на Буковині: Тези*. Чернівці: Рута, 1994. С. 65–66.
22. Борисенко В. К. До питання типології весільного хліба. *Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі: Тези*. Житомир, 1983. С. 256–257.
23. Вакалюк Я. Ю. Лексико-семантична характеристика назв одягу в говірках Прикарпаття. *Проблеми української діалектології на сучасному етапі: Тези*. Житомир, 1990. С. 181–182.
24. Вакалюк Я. Ю. Назви посуду і кухонного начиння в говірках Прикарпаття. *Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі: Тези*. Житомир, 1983. С. 181.
25. Ващенко В. С. Лінгвістична географія середньої Наддніпрянщини. Дніпропетровськ, 1968. 158 с.
26. Ващенко В. С. Полтавські говори. Харків: Вид-во Харків. ун-ту, 1957. 539 с.
27. Галай Ю. П. Лексика українських говорів району Карпат, пов'язана з піччю. *Проблеми дослідження діалектної лексики і фразеології української мови. Тези доповідей*. Ужгород, 1978. С. 13–14.
28. Гладкий П. Говірка села Нехворощі Андрушівського району Бердичівської округи. *Український діалектологічний збірник*. К. (Зб./Укр.АН Іст.-філол. відділ, № 64. Пр. Діалектолог. комісії), 1929. Кн. 2. С. 108–157.
29. Глуховцева К. Динаміка складу назв господарських приміщень у східнослобожанських говірках. *Український діалектологічний збірник*. К.: Довіра, 1997. Кн. 3: Пам'яті Тетяни Назарової. С. 177–194.
30. Гриценко П. Ю. Ареальне варіювання лексики. К.: Наукова думка, 1990. 269 с.
31. Гриценко П. Ю. Лексична система говорів і картографування. *Українська діалектна лексика*. К.: Наукова думка, 1987. С. 10–20.

32. Гриценко П. Ю. Моделювання системи діалектної лексики. К.: Наукова думка, 1984. 226 с.
33. Гриценко П. Ю. Основні риси подільського говору. *Поділля: історико-етнографічне дослідження* / Артюх Л. Ф., Балущок В. Г., Болтарович З. Є. та ін. К.: Доля, 1994. С. 74–84.
34. Гриценко П. Ю. Структурна організація назв свійських тварин (на матеріалі західностепових говірок). *Мовознавство*. 1980. № 2. С. 48–57.
35. Гриценко П. Ю. Тваринницька лексика українських західностепових говірок. Питання організації тематичної групи. *Структура українських говірок*. К.: Наукова думка, 1982. С. 142–170.
36. Данилюк А. Г. Особливості розвитку традиційного житла Волинського Полісся. *Народна творчість та етнографія*. 1977. № 1. С. 50–58.
37. Демський М. Т. Деякі особливості бойківської фразеології. *Структура українських говірок*. К.: Наукова думка, 1982. С. 176–182.
38. Демський М. Т. Системні зв'язки у сфері фраземики. *Мовознавство*. 1991. № 2. С. 36–43.
39. Дзензелівський Й. О. Млинарська лексика українських говірок Закарпатської області. *Діалектологічний бюлетень*. Вип. 8. К., 1961. С. 72–93.
40. Дзензелівський Й. О. Спостереження над системою числівників говірок Закарпатської області. *Наукові записки Ужгород. ун-ту: Діалектологічний збірник*. Львів: Вид-во Львів. держ. ун-ту, 1955. Т. 14. Вип.1. С. 7–80.
41. Доленко М. Т. Із спостережень над діалектною фразеологією Поділля. *Українське мовознавство*. 1975. Вип. 3. С. 102–107.
42. Доленко М. Т. Фразеологічний словник Поділля. *Питання фразеології східнослов'янських мов*. Тези респ. наукової конференції. К.: Наукова думка, 1972. С. 141–142.
43. Дорошенко Л. І. Ареалогія будівельної лексики східноподільського діалекту: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01./НАН України, Інститут української мови. К., 1999. 19 с.
44. Євтушок О. М. Народна будівельна лексика Західного Полісся. Рівне, 1990. 145 с.
45. Жилко Ф. Т. Ареальні системи української мови. *Мовознавство*. 1990. № 4. С. 18–27.
46. Жилко Ф.Т. Говори української мови. К.: Рад. школа, 1958. 170 с.
47. Закревська Я. В. Нариси з діалектного словотвору в ареальному аспекті. К.: Наукова думка, 1976. 163 с.
48. Залеський А. М. Вокалізм південно-західних говірок української мови. К.: Наукова думка, 1973. 155 с.
49. Залеський А. М. Фонологічна система бойківської говірки. *Структура українських говірок*. К.: Наукова думка, 1982. С. 69–84.
50. Захарків О. Т. Діалектна лексика як один із виявів духовної культури народу. *Мова і культура нації*. Тези доповідей. Львів, 1990. С. 94–96.
51. Зеленько А. С. Зіставне структурно-семантичне дослідження наддністрянських і східнополіських говірок: На матеріалі деяких груп будівельної лексики. *Лексика української мови у її зв'язках із сусідніми слов'янськими і неслов'янськими мовами*. Тези доповідей. Ужгород, 1982. С. 230–231.
52. Зілинський І. Проба упорядкування українських говірок. *Записки наук. т-ва ім. Шевченка*. Львів, 1914. Т. СХVII–СХVIII. С. 333–375.
53. Івченко А. Фразеологія українських говірок Пряшівщини на загальноукраїнському та слов'янському тлі. *Наукові записки*. Пряшів, 1993. № 18. С. 137–144.
54. Івченко А. О. Ареальний опис фразеології українських народних говірок. *Збірник Харківського історико-філологічного товариства*. Нова серія. Т.5. Харків, 1995. С. 155–168.

55. Івченко А. О. Матеріали до фразеологічного словника Харківщини. *Збірник Харківського історико-географічного товариства. Нова серія*. Т.1. Харків, 1993. С. 153–162.
56. Івченко А. О. Українська народна фразеологія: ономазіологія, ареали, етимологія. Харків: Фоліо, 1999. 304 с.
57. Карпова В. Л. Назви тварин та слова на означення пов'язаних з ними понять у мові пам'яток XIV-XV ст. *Питання історії української мови*. К.: Наукова думка, 1970. С. 26–52.
58. Кобилянський Б. В. Діалект і літературна мова. К.: Рад. школа, 1960. 276 с.
59. Кобринська Г., Рябець Л. Українська діалектологія: витоки та перспективи. *Українська мова*. 2018. №4 . С. 92–100.
60. Коваленко Н. Д. Фраземіка говірок Західного Поділля: *монографія*. Кам'янець-Подільський: Буйницький О. А., 2011. 176 с.
61. Коваленко Н. Д., Шеремета Н. П. Практикум з проведення діалектологічних досліджень: *навч.-метод. посіб.* Кам'янець-Подільський: Друкарня Рута, 2013. 160 с.
62. Коваленко Н. Д., Щегельський В. В. Фольклорно-діалектологічна практика: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський: Буйницький О. А., 2015. 140 с.
63. Коваленко Н. Д. Матеріали до словника фразем західноподільських говірок. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: Збірник наукових праць. Випуск 4. Українське і слов'янське мовознавство. Міжнародна конференція на честь 80-річчя професора Йосипа Дзензелівського*. Ужгород, 2001. С. 253–257.
64. Коваленко Н. Д. Структурно-семантичні моделі фразем у західноподільському діалектному мовленні. *Наука і сучасність: зб. наук пр. Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. К.: Логос, 1999. Ч. IV. С. 60–73.
65. Коваленко Н. Д. Фраземи західноподільських говірок на позначення події «перестати жити» (ареальний аналіз). *Українська мова і література: історія, сучасний стан, перспективи розвитку. Науковий щорічник/ За заг. ред. доц. Стефанії Панцьо*. Тернопіль: Збруч, 1999. С. 160–164.
66. Коваленко Н. Д. Фраземи західноподільського діалектного мовлення: системні зв'язки. *Вісник Харківського національного університету № 491. Серія ФІЛОЛОГІЯ. Традиції Харківської філологічної школи. До 100-річчя від дня народження М. Ф. Наконечного*. Харків: ХНУ, 2000. С. 313–316.
67. Коваленко О. О. Назви взуття у говорах Миколаївщини. *Проблеми української діалектології на сучасному етапі: Тези*. Житомир, 1990. С. 100–102.
68. Козачук Г. О. Ареали назв сільськогосподарських знарядь і здійснюваних ними процесів праці: На матеріалі волинсько-поліських говірок. *Проблеми дослідження діалектної лексики і фразеології української мови. Тези доповідей*. Ужгород, 1978. С. 32–33.
69. Козачук Г. О. Назви хатніх меблів у західнополіських говірках. *Проблеми української діалектології на сучасному етапі: Тези*. Житомир, 1990. С. 195–197.
70. Козачук Г. О. Сільськогосподарська лексика говірок Волині: Дис. канд. філол. наук: 10.02.02./ Київ. держ. пед. ін-т. К., 1971. 289 с.
71. Конобродська В. Л. Номінація поліського поховального обряду. *Український діалектологічний збірник: Книга 3. Пам'яті Тетяни Назарової / Упоряд., ред., передм. П. Ю. Гриценка; Редкол.: П. Ю. Гриценко (відп. ред.) та ін. К.: Довіра, 1997. С. 428–458.*
72. Коновратська Н. В. Народні фразеологічні і лексичні показники часу. *Вісник Харківського університету № 491. Серія Філологія. Традиції Харківської філологічної школи. До 100-річчя від дня народження М. Ф. Наконечного*. Х.: ХНУ, 2000. С. 321–324.
73. Кравченко М. В. Евфемізми і табу в південнокарпатських говірках. *Структура і розвиток говорів на сучасному етапі: Тези*. Житомир, 1983. С. 50–56.

74. Куриленко В. М. Лексика тваринництва поліських говорів. Суми: Мрія, 1991. 87 с.
75. Курило О. Матеріали до української діалектології та фольклористики. К.: Вид-во ВУАН, 1928. 135 с.
76. Кучеренко Л. І. Взаємодія літературних та діалектних елементів у процесі комбінованого варіювання. *Проблеми української діалектології на сучасному етапі: Тези доп. і повідомл.* Житомир: ЖПІ, 1990. С. 12.
77. Лавер В. І. Взаємодія української діалектної і літературної фраземіки. *Науково-технічна революція і сучасні процеси розвитку лексики української народно-розмовної мови: Тези доповідей Респ. конф.* (Ужгород, листопад 1989 р.). Ужгород, 1989. С. 81–83.
78. Лавер В. І. Фразеологізми в українських говорах Закарпаття, пов'язані з народними обрядами заручин і весілля. *Культура і побут населення Українських Карпат (Матеріали республіканської наукової конференції)*. Ужгородський державний університет. Ужгород, 1973. С. 248–253.
79. Лавер В. І. До питання про дослідження діалектної фразеології методом лінгвогеографії. *Проблеми дослідження діалектної лексики і фразеології української мови. Тези доп.* Ужгород: Вид-во Ужгородського ун-ту, 1978. С. 95–96.
80. Лавер В. І. Дослідження діалектної фразеології в лінгвогеографічному аспекті. *Дослідження лексики і фразеології говорів українських Карпат*. Ужгород: Вид-во Ужгородського держ. ун-ту, 1982. С. 110–126.
81. Лисиченко Л. А. Лексикологія сучасної української мови: Семантична структура слова. Х.: Вища школа. Вид-во при Харк. ун-ті, 1997. 114 с.
82. Магрицька І. В. Весільна лексика українських східнословобожанських говірок: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Запорізький держ. ун-т. Запоріжжя, 1999. 23с.
83. Манівчук В. В. Лісорубська фразеологія в українській мові. *Питання фразеології східнослов'янських мов. Тези доповідей*. К., 1972. С. 155–157.
84. Мартинова Г. І. Подільсько-середньонадніпрянська діалектна межа (за даними побутової лексики правобережної Черкащини): Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.02. К., 1993. 19 с.
85. Матвіяс І. Г. Засади української діалектології. *Мовознавство*. 2000. № 1. С. 3–9.
86. Матвіяс І. Г. Народна фразеологія в матеріалах Атласу української мови. *Питання фразеології східнослов'янських мов. Тези респ. наукової конференції*. К.: Наукова думка, 1972. С. 147–148.
87. Матвіяс І. Г. Групування говорів української мови. *Структура українських говорів*. К.: Наукова думка, 1982. С. 3–68.
88. Матвіяс І. Г. Проблема формування південно-східного наріччя української мови. *Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі: Тези доп. і повідомл.* Житомир: Вид-во Житомир. пед. ун-ту, 1983. С. 6–8.
89. Матвіяс І. Г. Суміжні говори трьох наріч. *Структурні рівні українських говорів*. К.: Наукова думка, 1985. С. 91–120.
90. Матвіяс І. Г. Українська мова і її говори. К.: Наукова думка, 1990. 163 с.
91. Мельничук О. С. Південноподільська говірка села Писарівки (Кодимський район Одеської області). *Діалектологічний бюлетень*. К., 1951. Вип. 3. С. 45–66.
92. Миголинець О. З історії вивчення лексики флори українських говірок Закарпаття. *Український діалектологічний збірник. Кн. 3*. К.: Довіра, 1997. С. 89–95.
93. Мишуренко П. Є. Діалектна лексика надніпрянських говорів у народних прислів'ях. *Проблеми дослідження діалектної лексики і фразеології української мови. Тези доп.* Ужгород: Вид-во Ужгородського ун-ту, 1978. С. 98–99.
94. Могіла О. А. Карпато-поліські лексико-семантичні паралелі: На матеріалі метеорологічної лексики. *Мовознавство*. 1983. № 4. С. 61–65.

95. Могила А. П. Деякі фонетичні особливості (консонантизм) говірок Західної Черкащини. *Наук. зап. Київ. держ. ун-ту: зб. філол. фак.*, №13. К., 1958. Т. 17. Вип. 2. С. 165–182.
96. Мокієнко В. М. Фразеологія в лемківських говірках Східної Словаччини. Фразеологічний словник лемківських говірок Східної Словаччини. Братислава: Словацьке педагогічне вид-во. Відділ укр. літ-ри в Пряшеві, 1990. С. 5–14.
97. Муқан Г. М., Непийвода Ф. А. Діалектні риси у фразеологізмах української мови. *Питання фразеології східнослов'янських мов. Тези респ. наукової конференції*. К.: Наукова думка, 1972. С. 149–150.
98. Німчук В. Про походження українських діалектів. *Україна. Наука і культура*. К., 1993. Вип. 26–27. С. 233–250.
99. Олійник М. За лісом, за пралісом крайка лежить: фразеологізми, пов'язані з поняттям «змія» в гуцульських говірках. *Гуцульські говірки. Лінгвістичні та етнолінгвістичні дослідження*. Львів, 2000. С. 192–201.
100. Очеретний А. Д. Діалектизми у прислів'ях і приказках східноподільських говірок. *Питання фразеології східнослов'янських мов*. К.: Наукова думка, 1972. С. 150–151.
101. Очеретний А. Д. Говори Уманського району на Черкащині. *Наук. зап. Київ. пед. ін-ту*. / Київ. пед. ін-т. К., 1957. Т. 24. С. 109–127.
102. Очеретний А. Д. Деякі особливості сільськогосподарської лексики говірок Західної Черкащини. *Звітно-наукова конф. кафедр Київ. пед. ін-ту за 1960 р.: Тез. доп.* / Київ. пед. ін-т. К., 1961. С. 54–56.
103. Очеретний А. Д. Морфологічні і лексичні особливості говірок Уманського району. *Наук. зап. Київ. пед. ін-ту* / Київ. пед. ін-т. К., 1957. Т. 26. Вип. 1. С. 14–27.
104. Очеретний А. Д. Особливості консонантизму уманських говірок. *Середньонаддніпрянські говори: Зб. статей*. К., 1960. С. 65–74.
105. Панькевич І. Українські говори Підкарпатської Русі і суміжних областей. Прага, 1938. 549 с.
106. Панько Т. І. Культурологічний і етнолінгвістичний підхід до вивчення мови. *Мова і культура нації. Тези доповідей*. Львів, 1990. С. 3–4.
107. Пачкова С. П. Господарство східнослов'янських племен на рубежі нашої ери (за матеріалами зарубинецької культури). К.: Наукова думка, 1974. 135 с.
108. Пелих Г. Ф. Характерні фонетичні риси прибузьких говірок Первомайського району, Миколаївської області. *Наук. зап. Одеського пед. ін-ту*. Одеса, 1959. Вип. 23. С. 3–11.
109. Поділля: історико-етнографічне дослідження / Артюх Л. Ф., Балущко В. Г., Болтарович З. Є. та ін. К.: Доля, 1994. 504 с.
110. Прадід Ю. Ф. Із спостережень над українською діалектною фразеологією (на матеріалі бойківських говірок). *Мовознавство*. 1992. № 5. С. 44–47.
111. Прилипко Н. П. Особливості слів, якими кличуть та відганяють свійських тварин. *Структура українських говорів*. К.: Наукова думка, 1982. С. 171–175.
112. Прилипко Н. П. Структура вигуків, якими кличуть та відганяють свійських тварин, у говорах української мови. *Структурні рівні української мови*. К.: Наукова думка, 1985. С. 75–91.
113. Пупенко Л. М. Польська весільна лексика та фразеологія. *Мовознавство*. 1999. № 4–5. С. 21–26.
114. Рак Л. К. До характеристики діалектних особливостей мови села Кодні (між Житомиром і Бердичевом). *Мовознавство*. 1937. Вип. 2. С. 55–83.
115. Рахинський В. Матеріяли до діалектології Вінницької і суміжних округ. *Записки Вінницького педагогічного технікуму*. Вінниця, 1929. Т. 1. С. 75–105.
116. Редін П. О. Типи системних зв'язків фразеологічних одиниць у мові. *Мовознавство*. 1994. № 4–5. С. 50–52.
117. Романюк П. Ф. Лексика весільного обряду Правобережного Полісся. *Дослідження з української діалектології: зб. наук. праць*. К.: Наукова думка, 1991. С. 225–251.

118. Рудницький Є. Діалекти Уманщини (Загальна характеристика). *Уманщина: краєзнавчий збірник*. Умань, 1927. С. 190–205.
119. Сагаровський А. Слобожанські діалектні раритети. *Східнослов'янські мови в їх історичному розвитку. Зб. наук. праць, присвячених пам'яті проф. С. П. Самійленка*. Запоріжжя: Вид-во Запорізького держ. ун-ту, 1996. С. 50–53.
120. Скрипник Л. Г. Власні назви в українській народній фразеології. *Мовознавство*. 1970. № 2. С. 54–65.
121. Скрипник Л. Г. Фольклорні елементи в українській фразеології. *Мовознавство*. 1971. № 2. С. 58–65.
122. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови. К.: Наукова думка, 1973. 280 с.
123. Структура українських говорів / І. Г. Матвіяс, А. М. Залеський, В. В. Німчук та ін. К.: Наукова думка, 1982. 200 с.
124. Ступінська Г. Ф. Фразеологія лемківського говору української мови: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.02. Івано-Франківськ, 2000. 20 с.
125. Тимченко М. П. Про назви деяких страв із картоплі в народній мові Миколаївщини. *Проблеми української діалектології на сучасному етапі: Тези*. Житомир: ЖПІ, 1990. С. 198–199.
126. Тищенко О. Р. Лексико-семантичне поле «позитивні емоції» у слов'янській родинній обрядовості: концептуальний підхід. *Мовознавство*. 2000. № 2–3. С. 57–66.
127. Турчин Є. Д. Загальна назва їжі в говорах української мови. *Лексика української мови в її зв'язках з сусідніми слов'янськими і неслов'янськими мовами: Тези доп.* Ужгород: Вид-во Ужгород. держ. ун-ту, 1982. С. 114–116.
128. Франко З. Т. Лексична синонімія. *Фонетична, морфологічна і лексична система українських говорів: Зб. статей*. К.: Наукова думка, 1983. С. 154–163.
129. Хоменко В. І. Діалектна фразеологія Полтавщини. *Проблеми дослідження діалектної лексики і фразеології української мови. Тези доп.* Ужгород: Вид-во Ужгородського ун-ту, 1978. С. 103–105.
130. Хоменко В. І. Українська фольклорна фразеологія. *Питання фразеології східнослов'янських мов. Тези респ. наукової конференції*. К.: Наукова думка, 1972. С. 145–146.
131. Чепіга І. П. Будівельна лексика староукраїнської мови. *Мовознавство*. 1982. № 2. С. 51–61.
132. Чорноморець Г. М. Назви посуду, кухонного начиння у говорах Миколаївщини. *Проблеми української діалектології на сучасному етапі: Тези*. Житомир, 1990. С. 202–203.
133. Шамота А. М. Назви рослин в українській мові. К.: Наукова думка, 1985. 157 с.
134. Шеремета Н. Вивчення лексики подільських говірок: метод. реком. Кам'янець-Подільський: ІВВ Кам'янець-Подільського держ. ун-ту, 2005. 52 с.
135. Шеремета Н. П. До визначення південноволинсько-подільського діалектного порубіжжя. *Система і структура східнослов'янських мов: До 200-річчя з дня народження В. І. Даля: зб. наук. праць / Редкол.: В. І. Гончаров (відп. ред.) та ін. К.: Т-во «Знання України», 2001. С. 126–134.*
136. Шеремета Н. П. Південноволинсько-подільське діалектне порубіжжя (за матеріалами тваринницької лексики). Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. К., 2000. 321 с.
137. Шеремета Н. П. Південноволинсько-подільські ареали. *Науковий вісник: Слов'янська філологія*. Вип. 83. Чернівці: Рута, 2000. С. 175–180.
138. Шеремета Н. П. Системні відношення у тваринницькій лексиці південноволинсько-подільського діалектного порубіжжя. *Наука і сучасність: зб. наук. пр. Ч. IV*. К.: Логос, 1999. С. 286–300.
139. Шеремета Н. П., Коваленко Н. Д. Навчальна практика з діалектології: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: КПДУ, ІВВ, 2003. 84 с.

140. Шило Г. Ф. Из лексики говірок Верхнього Подністров'я і Порубіжжя / Дрогобицький пед. ін-т. Львів, 1960. 32. с.
141. Шумей І. Ткацька лексика Наддністрянщини в народних прислів'ях і приказках. *Проблеми української діалектології на сучасному етапі: Тези*. Житомир, 1990. С. 139–140.
142. Яким М. Б. Іменникові фразеологізми бойківського говору (етнокультурний аспект). *Вісник Харківського університету № 491. Серія Філологія. Традиції Харківської філологічної школи. До 100-річчя від дня народження М. Ф. Наконечного*. Х.: Видавничий відділ ХНУ, 2000. С. 309–313.
143. Яким М. Б. Народно-розмовні іменникові фразеологізми бойківського говору (у зіставленні з літературною мовою). *Науково-технічна революція і сучасні процеси розвитку лексики української народно-розмовної мови: Тези* (Ужгород, листопад 1989 р.). Ужгород: Вид-во Ужгородського держ. ун-ту, 1989. С. 154–155.
144. Dejna K. Gwary ukraińskie Tarnopolszczyzny. Wrocław, 1957. 164 s., map.
Dejna K. Podolsko-wołyńskie pogranicze językowe. *RQcznik Podolski*. Tarnopol, 1938. T. 1. S. 1–63